

STUREN VAN SOCIAAL GEDRAG VAN ZEUGEN IN GROEPSHUISVESTING

Een goed ontwerp van de huisvesting en een goed management van het sociale gedrag en van het voersysteem zijn van het grootste belang bij het houden van zeugen in groepen. Enkele belangrijke aspecten worden hieronder beschreven:

PERIODE VAN GROEPSHUISVESTING

Drachtige zeugen moeten in groepen gehouden worden van maximaal vier weken na inseminatie tot maximaal een week vóór de verwachte werpdatum. Om embryonale sterfte te voorkomen, worden zeugen meestal pas in de groep geïntroduceerd na positieve drachtigheidstest, maar in een aantal landen waaronder Nederland gaan de zeugen al enkele dagen na inseminatie in de groep. Implantatie vindt plaats tussen dagen 10 en 21 van de dracht en is een periode van risico voor de embryo's waarin stressoren zoals rangordegevechten moeten worden vermeden.

Introductie in de groep kan ook snel na inseminatie en verschillende onderzoeken melden geen nadelig effect op de reproductieresultaten bij het groeperen van de zeugen net na het spenen. Onderzoeksprojecten in Nederland en Denemarken laat zien dat het mogelijk is om de groep zeugen 4 dagen na de service in alle groepshuisvesting. De ervaring van de boeren in het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Zwitserland, waar de zeugen uiterlijk 10 dagen na het spenen in de groep moeten is positief.

Kort voor het werpen bestaat er een risico op verwondingen van de opgezwollen kling, maar als de zeugen een week voor het werpen verplaatst worden naar het kraamhok dan is dit meestal geen probleem.

GOEPSGROOTTE EN -SAMENSTELLING

Het verdient aanbeveling om zeugen en gelten apart te huisvesten vanwege de verschillen in eetsnelheid en omdat ze lager in rang staan dan de oudereworps zeugen. In een groep met zeugen en gelten lopen de gelten het risico dat ze onvoldoende voer krijgen en de minder goede ligplaatsen. Anderzijds zijn er veel bedrijven waar gelten en zeugen in gemengde groepen gehouden worden.

Huidschrammen ten gevolge van agressie

!!! LET OP: Elke keer dat er gemengd wordt bestaat er weer het risico op agressie, kreupelheid, huidschrammen en tijdelijk minder voeropname

SYSTEEMONTWERP EN -BEHEER: BEDRIJFSSPECIFIEK

✓ Bij de start van de planning moet het **aantal productiegroepen** van zeugen in de drachtige zeugenstal worden berekend.

✓ Vervolgens moet de **groeps grootte** worden gekozen. Zeugen kunnen worden gehouden in kleine (5-10 varkens), grote (20-60) of zeer grote groepen (> 100 zeugen) afhankelijk van managementvaardigheden, persoonlijke voorkeuren en aanwezige faciliteiten op het bedrijf. Met grote groepen zijn de jaarkosten laag door de goedkopere huisvesting, maar het management is vaak complexer. Ook is er meer ruimte voor de dieren om te ontsnappen aan agressieve ontmoetingen in grote groepen en de agressie gericht op nieuwe zeugen relatief laag zijn omdat nieuwkomers minder opvallen in een grote groep.

✓ **Zeugen kunnen worden gehouden in vaste of wisselgroepen.** Deze beslissing hangt af van de beschikbare ruimte op het bedrijf en het gewenste voersysteem.

✓ **Vaste groepen** worden gevormd bij het spenen of na de inseminatie, zodat ze per dracht slechts eenmaal gemengd worden. Dit is het gemakkelijkst met kleine groepen van 5-10 dieren, maar zelfs bij groepen van 50 zeugen met voerstation is het mogelijk.

✓ Grotere groepen (meer dan 60 zeugen) worden meestal in een **wisselgroep** gehouden. In wisselgroepen worden zeugen 3 tot 12 maal per cyclus gemengd, afhankelijk van een wekelijks of een meerweeks productiesysteem.

VERMIJDEN VAN AGRESSIE

DE BASALE EISEN OM AGRESSIE EN DE GEVOLGEN ERVAN OP DE GEZONDHEID TE MINIMALISEREN, STRESS EN PRESTATIES ZIJN:

- 1 - Vaststellen stabiele groepen
- 2 - Zorgen voor de mogelijkheid om zichzelf te onttrekken aan de aandacht van een agressieve zeug
- 3 - Gebruik niet-competitieve voersystemen en genoeg drinkplaatsen
- 4 - Bied toegang tot strooisel, ruwvoer of los materiaal

VECHTEN KAN NOG STEEDS OPTREDEN OP TWEE MOMENTEN MET EEN VERHOOGD RISICO:

- 1 - Tijdens elke keer dat er zeugen gemengd worden
- 2 - Tijdens concurrentie om voorzieningen als voer of een comfortabele ligplaats.

ANDERE TIPS VOOR HET MINIMALISEREN VAN AGRESSIE ZIJN:

✓ In grote wisselgroepen (> 60 dieren), wordt er minder gevochten als 4-6 zeugen worden toegevoegd in plaats van 10 of meer dieren.

✓ In wisselgroepen zijn wanden of muurtjes die **het hok of de ligruimte in stukken delen** voorzieningen waarachter zeugen zich kunnen verbergen en waar ze rustig kunnen liggen; dit brengt meer rust in een groep.

✓ **Stroeve droge** vloeren zijn noodzakelijk om de kans op kreupelheid en verwondingen ten gevolge van agressie te verminderen.

✓ **Het in contact brengen van zeugen** met elkaar vóór het mengen is gunstig. Als gelten voorzichtig tijdelijk gemengd worden met oudere zeugen kunnen ze sociale ervaring opdoen. Zo leren bijvoorbeeld om zich terug te trekken als ze benaderd door een oudere dominante zeug.

!!! LET OP: Het verstrekken van ruwvoer aan zeugen verlaagt de incidentie van agressie en klinkbijten tijdens concurrentie om voer of ligplaats, maar lijkt de agressie niet te verminderen bij het mengen

✓ Een voersysteem zonder onderlinge concurrentie kan de agressie aanzienlijk verminderen.

✓ Er mogen niet teveel zeugen per drinkplaats zijn om concurrentie te voorkomen en continue toegang tot vers water te garanderen.

Concurrentie om toegang tot voer voor de ingang van een voerstation

!!! LET OP: Hongerige zeugen zijn meestal agressiever dan zeugen met een volle maag

✓ **Verstrekken van stro of ander ruwvoer** in de ligruimte kan agressie verminderen tijdens het voeren. Zeugen zijn actief met het ruwvoer en strooisel, het vermindert het hongergevoel en het voldoet aan hun exploratiebehoefte. Het biedt ook een betere grip dan op vloeren zonder strooisel, wat leidt tot minder "blessures" door agressie.

✓ **De aanwezigheid van een beer** kan effectief zijn bij het verminderen van agressie tussen zeugen, vooral tijdens de 28 uur na het mengen. De aanwezigheid van een berenhok naast het groepshok voor zeugen maakt berigheidsdetectie een stuk gemakkelijker.

✓ Agressiviteit kan verschillen tussen **genetische lijnen** en tussen individuen binnen de lijnen. **Selectie op minder agressieve zeugen kan een waardevolle strategie zijn om het vechten in groepen te verminderen.**

✓ Er is enig bewijs dat suggereert dat een **synthetische feromoon (geurstof, PAP)** de sociale stress bij volwassen varkens kan verminderen. Het gebruik van PAP kan een aanvullende maatregel zijn om het vechten na het mengen te verminderen.

!!! LET OP: Mengen van groepen in het donker vermindert agressie niet en met een middel als Stresnil® en met afleidingsmateriaal zoals ruwvoer of stro op het tijdstip van mengen, wordt het vechten niet voorkomen, maar meer uitgesteld. Wel levert een ingestrooide vloer minder blessures op bij het vechten

